

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Rahanpesusääntelyn osittaisuudistus – Hallituksen esitys 236/2021

Maarit Pihkala, valtiovarainministeriö
9.2.2022

1

Esityksen sisältö

- Lyhyesti hallituksen esityksen valmistelusta
- Hallituksen esityksen keskeinen sisältö lakivaliokunnan toimialaan liittyen

2

2

Lyhyesti hallituksen esityksen valmistelusta

3

3

Esitys on valmisteltu VM:n asettamassa työryhmässä

- Työryhmän tehtävänä oli arvioida, miten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaa lainsäädäntöä tulisi muuttaa huomioiden
 - EU:n rahanpesudirektiivien kansallisessa täytäntöönpanossa havaitut puutteet,
 - Suomi sai Euroopan komissiolta 25.1.2019 perustellun lausunnon, jonka mukaan Suomi ei ole saattanut kansallista lainsäädäntöään kaikkien neljännen rahanpesudirektiivin säännösten mukaiseksi
 - FATF:n huhtikuussa 2019 julkaisemassa Suomen maa-arvioraportissa esitetyt toimenpidesuositukset
 - FATF toteutti Suomen maa-arvioinnin vuosina 2018–2019. Suomi on maa-arvioinnin jälkeen FATF:n tehostetussa seurannassa ja raportoi FATF:lle edistymisestään suositusten täyttämässä määräjain.
 - kansalliset rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvät lainsäädännön muutostarpeet
 - VM kartoitti keskeisiltä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen viranomaisilta ja muilta toimijoilta kevään ja kesän 2020 aikana sääntelyn soveltamisessa esiin tulleita huomioita.

4

4

Työryhmän toimikausi oli 1.1.2021-31.8.2021

- Työryhmän jäseninä olivat edustajat
 - valtiovarainministeriöstä, sisäministeriöstä, oikeusministeriöstä, ulkoministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, poliisihallituksesta, keskusrikospoliisista, suojelupoliisista, Finanssivalvonnasta, Etelä-Suomen aluehallintovirastosta, Tullista, Patentti- ja rekisterihallituksesta, Suomen Asianajajaliitosta ja Finanssiala ry:stä.
- Työryhmä konsultoi ulkopuolisia tahoja ja piti asiantuntijakuulemisia
 - mm. Tietosuojavaltuutetun toimisto, Länsi- ja Itä-Uudenmaan edunvalvontatoimistot, Suomen Pankki ja Veikkaus Oy
- Työryhmän jäsenet hyväksyivät hallituksen esitysluonnoksen yksimielisesti.

5

5

Esityksen jatkovalmistelu

- Esitys oli lausuntokierroksella 27.8.-8.10.2021.
- Lainsäädännön arviointineuvosto antoi esityksestä lausuntonsa.
- Oikeuskanslerilta pyydettiin ennakkotarkastusta.
 - Ennakkotarkastusmuistiossa esitetyt kommentit on otettu huomioon esityksen viimeistelyssä kaikilta osin. Kommentit liittyivät lähinnä seuraaviin asioihin:
 - etätarkastusoikeutta koskeva muutokseen
 - rikostuomioita ja rikoksia koskevan tiedon käsittelyä koskeva uuteen pykälään
 - huolehtimisvelvoitteen viranomaispiiriin laajentamiseen

6

6

Muutettavat lait

- Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettu laki
- Finanssivalvonnasta annettu laki

7

7

Voimaantulo

- Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2022
 - tällä aikataululla muutokset voidaan ottaa huomioon seuraavassa FATFille toimitettavassa seurantaraportissa.
- osalle ehdotuksista ehdotetaan riittävää siirtymäaikaa ilmoitusvelvollisille aiheutuvien toiminnallisten ja tietoteknisten muutoksien vuoksi
 - muutokset tulisivat voimaan vasta 1.4.2023
 - erityisesti poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä ja heidän lähipiiriään sekä asiakkaan tunnistamiseen liittyvät yleisiä edunvalvoja koskevat muutokset

8

8

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö lakivaliokunnan näkökulmasta

9

9

Valvojakohtainen riskiarvio

- valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen laatima **valvojakohtainen riskiarvio** olisi toimitettava salassapitosäynnösten estämättä rahanpesun selvittelykeskukselle pyynnöstä ilman aiheetonta viivytystä, jos se on **tarpeen** rahanpesun selvittelykeskuksen lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi
- valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen riskiarviolla on keskeinen merkitys rahanpesun selvittelykeskukselle, jotta se voi muodostaa ja jakaa relevantteja indikaattoreita rahanpesun ja epäillyn terrorismin rahoittamisen tunnistamiseksi.
- valvojakohtainen riskiarvio ei sisällä perustuslain 10 §:n suojaamia henkilötietoja.

10

10

Asiakkaan tunteminen

- Edunvalvoja koskevien tietojen säilyttäminen
 - rahanpesulaki edellyttää, että asiakkaan **edustaja tunnistetaan** myös niissä tilanteissa, joissa edustajaksi on määrätty yleinen edunvalvoja. Yleisen edunvalvojan tunnistaminen ja henkilöllisyyden varmentaminen on kuitenkin mahdollista myös välillisesti palveluntuottajan antamien tietojen avulla.
 - ilmoitusvelvollisen olisi säilytettävä asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista yleisen edunvalvojan osalta edunvalvojan nimen, syntymäajan ja henkilötunnuksen sijasta **palveluntuottajan yksilöintitiedot, edunvalvojan nimike** sekä, jos palveluntuottajalla on useampi kuin yksi yleinen edunvalvoja, **edunvalvojan järjestysnumero**.
 - ehdotettu poikkeus asiakkaan edustajan tunnistamisesta olisi yhdenmukainen tietosuoja-asetuksen mukaisen henkilötietojen käsittelyn minimointiperiaatteen kanssa ja parantaisi yleisten edunvalvojen turvallisuutta ja yksityiselämän suojaa.
 - muutokset tietojen säilyttämisessä edellyttävät toimijoilta toiminnallisia ja tietoteknisiä muutoksia
 - toteuttamiselle on varattava riittävä siirtymäaika - muutokset astuisivat voimaan vasta 1.4.2023.

11

11

Asiakkaan tunteminen

- Rikostuomioita ja rikoksia koskevan tiedon käsittely
 - uusi säännös, jossa säädettäisiin ilmoitusvelvollisen oikeudesta käsitellä yleisesti saatavilla olevaa asiakkaaseen tai tämän tosiasialliseen edunsaajaan kohdistuvaa rikostuomiota tai rikosta koskevaa tietoa.
 - mahdollistaisi asiakkaan rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien henkilötietojen tallentamisen ilmoitusvelvollisissa.
 - käsittely olisi sallittua vain siinä laajuudessa kuin se olisi **välttämätöntä** asiakassuhteeseen liittyvien **rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskien arvioimiseksi** tai epätavalliseen liiketoimeen liittyvän **selonottovelvollisuuden** hoitamiseksi
 - henkilötietojen olisi **liityttävä ainoastaan** rahanpesuun, terrorismin rahoittamiseen tai siihen rikokseen, jolla rahanpesun kohteena oleva tai terrorismin rahoittamiseen käytettävä omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin.
 - tiedon oltava peräisin **luotettavasta lähteestä** sekä **paikkansapitävä ja ajantasainen**.
 - erityisiin toimenpiteisiin rekisteröidyn **oikeuksien suojaamiseksi** sovellettaisiin, mitä tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa säädetään

12

12

Asiakkaan tunteminen

- Rikostuomioita ja rikoksia koskevan tiedon käsittely
 - ilmoitusvelvollisella olisi oltava käytössään **menettelyjä**, joiden avulla rikostietoa käsiteltäessä voitaisiin tehdä ero syytteiden, rikostutkinnan, oikeudenkäyntien ja tuomioiden välillä ottaen huomioon oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskeva perusoikeus, puolustautumisoikeus ja syyttömyysolettama.
 - tieto tulee säilyttää **erillään asiakasrekisteristä** ja tieto on **poistettava viimeistään** viiden vuoden kuluttua siitä, kun tieto on ensimmäisen kerran rekisteröity.
 - asiakkaalla olisi tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukainen **oikeus saada pääsy** tallennettuihin tietoihin ja tietosuoja-asetuksen 16 artiklan mukainen **oikeus tietojen oikaisemiseen**
 - EU:n **tietosuoja-asetuksen 10 artikla** edellyttää, että oikeudesta käsitellä rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja säädetään nimenomaisesti laissa, jollei kyseessä ole viranomaisen suorittama tai viranomaisen valvonnassa tapahtuva käsittely. Voimassaolevan lain nojalla ilmoitusvelvollisilla ei ole tällaista oikeutta.
 - ehdotuksen jatkovalmistelussa annettiin painoarvoa sille, että ehdotettu säännös sai laajaa kannatusta sekä esityksen valmistelleessa työryhmässä että lausuntokierroksella.

13

13

Asiakkaan tunteminen

- Varojen jäädyttämiseen liittyvä asiakkaan tunteminen
 - uusi säännös, jossa säädettäisiin ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta huomioida **asiakkaan tuntemista koskevilla menettelyillä** EU:n pakoteasetuksiin sisältyvät velvoitteet nimettyjen tahojen varojen jäädyttämiseksi ja kiellot luovuttaa näille varoja sekä jäädyttämislain mukaiset jäädyttämispäätökset
 - ilmoitusvelvollisen olisi aina asiakassuhdetta perustettaessa ja asiakassuhteen jatkuvassa seurannassa sekä ennen kuin yksittäinen liiketoimi suoritetaan varmistuttava, onko kyse varojen jäädyttämisen kohteena olevasta henkilöstä.
 - säännöksen noudattamista ilmoitusvelvollisissa **valvovat** rahanpesulain mukaiset valvojat ja säännöksen noudattamatta jättämisestä voi seurata hallinnollinen seuraamus (rikemaksu tai seuraamusmaksu)

14

14

Valvonta

- uusi säännös, jossa säädettäisiin valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen oikeudesta rahanpesulain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamiseksi suorittaa **tarkastus myös etäyhteyksien avulla tietoturvallista menettelyä käyttäen** taikka valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen osoittamassa **muussa paikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.**
- Tarkastuksia voitaisiin jatkossa suorittaa
 - ilmoitusvelvollisen toimipaikassa (ei pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa)
 - etäyhteyksien avulla
 - jossakin muussa valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen osoittamassa fyysisessä toimipaikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tilassa

15

15

Valvonta

- ilmoitusvelvollisen edustajaa, sen palveluksessa oleva henkilöä tai muuta asianosaista voidaan kuulla
 - henkilön fyysisesti läsnä olematta
 - käyttäen valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen tarjoamaa tietoturvallista videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa tarkastukseen osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.
 - videoyhteyttä ei kuitenkaan tulisi käyttää fyysisen tilan kuvaamiseen.
 - lisäksi valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle luotaisiin etäyhteyksien avulla näkymä niihin ilmoitusvelvollisen järjestelmiin, joihin tarkastuksessa on tarpeen päästä.
- Perustuslakivaliokunta ei ole antanut aiemmin antanut lausuntoa etäyhteyksien avulla suoritettavasta tarkastuksesta ja sen suhteesta yksityiselämän suojaan ja kotirauhaan.
 - Ehdotus ei kuitenkaan sisältäisi kotirauhan piiriin ulottuvia toimenpiteitä, eikä tarkastuksilla siten puututtaisi yksityiselämän suojaan tai kotirauhaan. Ehdotus ei oikeuttaisi valvontaviranomaista tai asianajajayhdistystä tarkastamaan kotirauhan piiriin kuuluvaa tilaa eikä yksityiselämän suojaan kuuluvaa materiaalia.
- Hallintolain mukaiset vaatimukset olisi otettava huomioon myös etätarkastusten yhteydessä

16

16

Hallinnolliset seuraamukset

- Rikemaksu
 - ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeushenkilölle määrättävän rikemaksun **alaraja alennettaisiin** nykyisestä 5 000 eurosta **1 000 euroon**.
 - valvontaviranomainen ei voi määrätä nykyistä 5 000 euron rikemaksua sellaisille ilmoitusvelvollisille, joiden liikevaihto on hyvin vähäistä, jos rikemaksun määrääminen olisi kohtuutonta.
 - alarajan laskeminen alentaisi kynnystä rikemaksun määräämiseen niissä tilanteissa, joissa ilmoitusvelvollinen rikkoo tai laiminlyö rahanpesulain mukaisia velvoitteita

17

17

Eräitä viranomaisia koskeva huolehtimisvelvoite

- **Rikosseuraamuslaitos** lisättäisiin säännöksessä tarkoitetuksi **huolehtimisvelvolliseksi viranomaiseksi**.
- Rikosseuraamuslaitoksen tulisi huolehtia siitä, että
 - sen toiminnassa **kiinnitetään huomiota** rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen sekä
 - sen tehtävien hoidon yhteydessä ilmi tulleiden **epäilyttävien liiketoimien ilmoittamiseen** rahanpesun selvittelykeskukselle.
- Huolehtimisvelvoitteen alaisten viranomaisten tulisi omassa toiminnassaan kiinnittää huomiota poikkeuksellisiin ja epätavallisiin tapahtumiin siten, ettei niiden omalla toiminnalla edistetä rikollista toimintaa tai syyllistytä esimerkiksi tuottamukselliseen rahanpesuun.
 - ei tarkoittaisi uutta velvoitetta etsiä rahanpesutapauksia tai rikollista toimintaa
 - ei tarvitsisi arvioida sitä, täyttääkö viranomaisen tietoon tullut epäilyttävä liiketoimi tai määrätyn henkilön toiminta rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen tunnusmerkistön.
- Kyseessä on oikeus luovuttaa rahanpesun selvityskeskukselle **vain sellaisia tietoja**, jotka ovat tulleet viranomaisen haltuun muualla laissa säädettyjen **tiedonsaantioikeuksien nojalla**. Pykälässä säädetty huolehtimisvelvoite **ei** itsessään ole **tiedonsaantiin oikeuttava säännös**.

18

18

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kysymyksiä?

maarit.pihkala@gov.fi